

Семеняка Н.В.,

магістрантка

Гарбар О.В.,

доктор біологічних наук

Житомирський державний університет імені Івана Франка, м. Житомир

ВИДОВИЙ СКЛАД ТА БІОТОПІЧНА ПРИУРОЧЕНІСТЬ ДОЩОВИХ ЧЕРВІВ ЛІСОСТЕПУ ЖИТОМИРСЬКОЇ ОБЛАСТІ

У другій половині ХХ століття у західному регіоні України дисбаланс між структурними компонентами біогеоценозів, внаслідок часткового порушення малого біотичного кругообігу речовин, став набувати незворотнього характеру. Це зумовило посилення деградації ґрунтів. Особливе місце серед безхребетних тварин посідають дощові черви. Вони посідають одне з найважливіших місць у структурі та функції ґрунтових комплексів. Їх біогеоценотична роль нерідко має вирішальне значення у збереженні й функціонуванні ґрунтів, як складної поліфункціональної, полідисперсної, гетерогенної структурної системи. Це пов'язано з високою екологічною пластичністю цієї групи тварин, її трофічною активністю.[6]

Особливого значення набувають дослідження з динаміки екосистем, які більшою чи меншою мірою зазнають впливу антропогенних факторів. Для розв'язання завдань відновлення та охорони ґрунтів України вкрай недостатнім є рівень відомостей про вплив едафічних факторів на дощових черв'яків, їх симбіотичні (консортивні) зв'язки та перебіг циклічної динаміки. З огляду на важливість пізнання дощових черв'яків як структурного елемента біогеоценозів постає необхідність більш детального вивчення їх аутоекологічних і симбіотичних особливостей. Динаміка екологічного спектру ґрунтових олігохет та їх реакція на варіювання едафічних факторів дають можливість установити загальні зміни в екосистемах і активно впливати на оптимізацію продуктивності біогеоценозів. У цьому полягає як теоретична, так і прикладна актуальність нашого дослідження, висновки якого можуть бути поширені на різні галузі екологічної науки і практики.[2,4]

У природних біогеоценозах видовий склад і чисельність дощових черв'яків залишаються майже стабільними, незначні зміни та коливання пов'язані з метеорологічними умовами. Господарське використання природних біотопів людиною привело до утворення нового середовища – агробіоценозів і формування нових фауністичних комплексів люмбріцид, видовий склад та чисельність яких визначають агротехнічні фактори. У зв'язку з цим великий інтерес представляє дослідження поширення люмбріцид у природних екосистемах.[1,5]

Основною метою дослідження є видовий склад та біотопічна приуроченість дощових черв'яків Лісостепу Житомирської області.

Збір матеріалу проводили у травні – жовтні 2016 року. Комплекси дощових черв'яків досліджували за допомогою стандартних ґрунтово-зоологічних методик. Щоб з'ясувати поширення у ґрунтових горизонтах Lumbricidae, проведено пошарове розбирання проб. Дослідження проводилося на території Житомирської області на околицях сіл: с. Городківка, Жерделі, Лебединці, Чорнорудка, Камені, Повелки, Нехворощ. Розкопки проводилися у різних біоценозах: луки, агроценози, ліси, береги річок, пасовище.

На досліджуваній території виявлено 8 видів ґрунтових олігохет родини Lumbricidae: *Aporrectodea rosea* (Savigny, 1826), *A. caliginosa* (Savigny, 1826), *A. trapezoides* (Duges, 1928), *Eisenia fetida* (Savigny, 1896), *Dendrodrilus rubidus* (Eisen, 1874), *Octolasion lacteum* (Oerley, 1885), *Lumbricus terrestris* (Linnaeus, 1758), *L. rubellus* (Hoffmeister, 1843)

Найпоширеніші – *A. rosea*, *A. caliginosa*, *O. lacteum*, *L. terrestris*. Менш поширені – *A. trapezoides*, *E. fetida*, *D. rubidus*, *L. rubellus*. Найбільше різноманіття характерне для біотопів берегів річок та луків, найменше різноманіття припадає на ліс, агроценози, пасовища, поля.

Література:

1. Догель В.А. Зоология безхребетных: Підручник. - М.: Вища. шк., 1981
2. Малевич И. П. и Т. С. Перель. 1958. Дождевые черви Теллермановского лесничества и их распределение в нагорной дубраве и лесах поймы. Уч. зап. Моск. гор. педаг. инст. им. В. П. Потемкина, 84, Каф. зоол., 7 : 257-268.
3. Наталі В.Ф. Зоология беспозвоночных / В.Ф. Наталі. – М.: Просвещение, 1975. – 487 с.
4. Перель. Т.С. Поширення і закономірності розподілу дощових черв'яків фауни СРСР. - М.: Наука, 1979.
5. Пономарева С. И. 1953. Влияние жизнедеятельности дождевых червей на создание устойчивой структуры дерново-подзолистой почвы. Тр. Почв. инст. им. В. В. Докучаева, 41 : 304-378.
6. Шарова И.Х. Зоология беспозвоночных / И.Х. Шарова. – М.: Владос, 2002. – 594 с.